

авторитарними засобами організації соціоінституційного середовища, несумісними з завданнями повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Toffler Alvin. The Third Wave. URL: <https://avalonlibrary.net/ebooks/Alvin%20Toffler%20-%20The%20Third%20Wave.pdf> (дата звернення 10.09.2025).
2. Фромм Е. Втеча від свободи. Харків : КСД, 2024. 285 с.

УДК 330.88:330.35

JEL Classification: L60, Q01

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250915.07>

Косінський П. М.,

доктор філософії, доцент,

доцент кафедри економіки,

Луцький національний технічний

університет, м. Луцьк

Дубінчин В. В.,

здобувач третього (освітньо-

наукового) рівня вищої освіти,

Луцький національний технічний

університет, м. Луцьк

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА ПІСЛЯВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Сталий розвиток промисловості України в умовах повномасштабної війни та післявоєнної відбудови є важливим інституційним викликом.

Як зазначає Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) у своїх звітах, саме інституції створюють рамки, у яких здійснюється модернізація виробництва, формуються інвестиційні стимули та відбувається інтеграція у глобальні ринки [1].

Для України питання інституційної спроможності є не менш актуальним, ніж завдання відновлення матеріальних активів, адже за відсутності прозорих правил ефективної діяльності координуючих органів навіть значні ресурси можуть бути використані нерационально.

За даними Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4), сумарні потреби у відбудові та модернізації на горизонті десяти років оцінюються у 524 млрд дол. США [2, с. 40–41].

Вражаючі масштаби руйнувань у різних сферах, зокрема, у транспортній, енергетичній, житловій та промисловій, створюють потужний тиск на інститути, адже вони повинні не лише оперативно реагувати, але й координувати дії десятків фінансових партнерів і сотень проєктів. На нашу думку, саме тут закладається головна дилема: чи зможе Україна перетворити процес відбудови на "точку входу" для промислової модернізації, чи обмежиться лише усуненням існуючих прогалів.

За результатами досліджень OECD, дефіцит робочої сили і зростання дисбалансів на ринку праці стають одними із основних факторів уповільнення виробництва [3, с. 24–26].

Міграційні та демографічні зміни створюють ситуацію, за якої навіть при наявності фінансування підприємства не завжди можуть швидко відновити виробничі потужності. Тому, необхідна активна політика перекваліфікації та залучення кадрів у нові "зелені" та технологічні сектори, а також підтримка малих й середніх підприємств у процесі цифрової трансформації [11].

Окремим блоком є вплив Механізму прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ). За оцінками аналітичного центру GMK Center, 93% українського експорту, що підпадає під СВАМ, становлять чорні метали, а внесок металургійного комплексу в економіку – 5,7% ВВП [5, с. 4–5].

У 2025 році експерти прогнозують перші платежі обсягом близько 311 млн дол. США [6, с. 1], що в свою чергу, становить не лише фіскальне навантаження, а й серйозний структурний виклик, оскільки підприємства без модернізації виробничих потужностей і технологій ризикують втратити ринки збуту.

Вважаємо, що за таких умов доцільним є формування комплексної дорожньої карти адаптації до Механізму прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ), яка передбачає розвиток системи моніторингу викидів, підтримку проєктів електрифікації та впровадження DRI-технологій, а також ведення переговорів із Європейським Союзом щодо пом'якшення перехідних умов для України. Дотримуємося думки, що така карта обов'язково має бути інтегрованою у стратегію промислової політики держави.

Варто зазначити, що Україна досягла певного прогресу у дерегуляції, цифровізації та розвитку індустріальних парків, але інституційна база ще не відповідає вимогам "acquis" [4, с. 77–78]. Це означає, що Україна перебуває між "початковим" і "помірним" рівнем готовності. Тому, варто чіткіше закріпити у законодавстві принцип промислової політики як сервісу, при якому індустріальні парки мають стати простором з готовою інфраструктурою, швидким оформленням дозволів та пакетом стимулів для низьковуглецевих виробництв.

UNIDO у програмі "Green industrial recovery for Ukraine 2024–2028" пропонує створення портфеля проєктів – від підвищення енергоефективності

до розвитку екологічно дружніх кластерів [1]. Важливо, що ці проекти не обмежуються технічними аспектами, а передбачають нові форми співпраці між державою та бізнесом, а також створення системи стандартів і сертифікації. Адаптація цих проектів до регіональної специфіки могла би суттєво підсилити ефект від відбудови.

Додатковим елементом є система публічних інвестицій. В Україні вже створено цифрову екосистему DREAM, яка виконує роль "єдиного вікна" для планування та моніторингу проектів відбудови [10]. Даний інноваційний інструмент здатний знижувати корупційні ризики та підвищити прозорість процесів.

Проте, на наш погляд, DREAM потребує розширення функціоналу, що передбачає інтеграцію з регіональними стратегіями, а також створення можливостей для активного залучення приватних інвесторів й механізмів громадського контролю.

Вітчизняні науковці О. Саліхова та О. Крихівський, у своїх дослідженнях підкреслюють історичні паралелі відбудови після воєн у Європі, де саме активна роль держави у стратегічному плануванні та координації ресурсів давала позитивний результат [11, с. 20–25].

У цьому контексті, можна припустити, що для України також надзвичайно важливим буде створення єдиного органу чи агенції з промислової політики, здатної координувати міжурядові, регіональні та міжнародні ініціативи.

Отже, інституційні засади сталого промислового розвитку в Україні формуються як під впливом воєнних, так і післявоєнних викликів. Масштаби руйнувань, кадрові дисбаланси і тиск нових регуляторних режимів ЄС потребують якісно нових підходів до промислової політики.

На нашу думку, пріоритетними напрямками мають стати прозорі механізми публічних інвестицій, розвиток індустріальних парків як інструментів "швидких перемог", комплексна дорожня карта адаптації до Механізму прикордонного вуглецевого кординування (СВАМ) та програми розвитку людського капіталу.

Доцільно також запропонувати створення спеціалізованого органу з промислової політики, який матиме достатній мандат для координації реформ і взаємодії з міжнародними партнерами. Лише поєднання відбудови з модернізацією, а інституцій – із прозорістю та ефективністю, дозволить перетворити кризу на можливість для сталого промислового розвитку.

Список використаних джерел

1. United Nations Industrial Development Organization. *Green industrial recovery programme for Ukraine 2024–2028*. Vienna: UNIDO, 2024. 60 p. URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-05/Green>

%20industrial%20recovery%20programme%20for%20Ukraine%202024-2028_external_online.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

2. World Bank; Government of Ukraine; European Commission; United Nations. *Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024*. Washington, DC: World Bank, 2025. 195 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf> (дата звернення: 14.09.2025).

3. OECD. *OECD Economic Surveys: Ukraine 2025*. Paris: OECD Publishing, 2025. 129 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

4. European Commission. *Ukraine 2024 Report*. Brussels: European Commission, 2024. 105 p. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine+Report+2024.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

5. GMK Center. *How EU CBAM could weaken economy of Ukraine*. Kyiv: GMK Center, 2024. 15 p. URL: https://gmk.center/wp-content/uploads/2024/10/CBAM24-research_10-2024.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

6. GMK Center. *EU CBAM impact on iron & steel industry of Ukraine*. Kyiv: GMK Center, 2025. 1 p. URL: https://gmk.center/wp-content/uploads/2025/03/1p_CBAM25-impact_01-1.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

7. OECD. *OECD Economic Outlook 2025/1. Country note: Ukraine*. Paris: OECD, 2025. 8 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/06/oecd-economic-outlook-volume-2025-issue-1-country-notes_ec6bdb1f/ukraine_7e3cf014/5f9ebe34-en.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

8. United Nations Development Programme. *Support to the Economic Recovery of Ukraine*. New York: UNDP, 2024. 16 p. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-02/undp-supporteconomicrecoveryukraine2024en_v04.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

9. Institute for European Environmental Policy (IEEP). *The EU CBAM's reform and remaining implementation challenges for low- and middle-income countries*. Brussels: IEEP, 2025. 22 p. URL: <https://ieep.eu/wp-content/uploads/2025/05/The-EU-CBAMs-reform-and-remaining-implementation-challenges-for-low-and-middle-income-countries-IEEP-2025.pdf> (дата звернення: 14.09.2025).

10. OECD. *Enhancing resilience by boosting digital business transformation in Ukraine*. Paris: OECD, 2024. 50 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_c2e06e50/4b13b0bb-en.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

11. Саліхова О., Крихівський О. Держава у повоєнному індустріальному відновленні та економічному оновленні: історичні паралелі та підходи для України. *Економіка і прогнозування*. 2022. № 4. С. 5–34.